

Simoncsics Péter

„Në vödd lë rullam a kezed!”

Emlékeim Bálint Sándorról

Először 1960-ban, elsős gimnazista koromban hallottam róla, és méghozzá úgy, mint egy kabarétréfa főszereplőjéről. Aki ezt elbeszélte, dr. Kordé Imre volt, akkori magyartanárom a szegedi Ságvári-gimnáziumban, s Bálint Sándornak korábban tanítványa az egyetemen. A kabarétréfa, amit a bölcsészhallgatók egy Mikulás-esten adtak elő, úgy szólt, hogy egy tápai parasztházban, ahol a nagylány éppen egyetemista, „házibulira” készülődnek: a lányok takarítják a tisztaszobát, a fiúk lábatlanokodnak, miközben a rádióból (a magnó akkoriban még ritka jószág volt) egy abban az időben divatos sláger szól, hogy „Énmelitem elaludni nem lehet / éjjel-nappal szeretni kell engemet stb.”, amire a társaság tagjai „ráznak is egyet”. Ekkor hirtelen valaki beront hozzájuk, s riadtan lihegi, hogy közeledik Bálint Sándor. Mire gyorsan lecsavarják a rádiót, a lányok kötöt rántanak magukra, a fiúk kalapot csapnak a fejükbe, és az előbbi sláger „népiesre vett” ritmusára csárdást kezdenek rogni. Mire a belépő Bálint Sándor öregesen (pedig akkor még kevesebb kellett, hogy legyen 55 évesnél), a nagyothallók szokása szerint a füléhez emeli a kezét (pedig talán akkor még nem is volt az) és csodálkozva mondja, hogy: „Jaj, de érdekes, gyerőkeim, amit éneköltök! Hogy löhet, hogy én ezt még nem hallottam?”

Magam is sokszor és sokféle meséltem ezt a történetet, miután beépítettem a saját szegedi anekdotakincsembé. Nem kívánom itt részletesen elemezni az okait, hogy miért, csupán megjegyzem, hogy Bálint Sándor alakja különösen alkalmas volt arra, hogy köréje folklorisztikus történetek, anekdotakoszorúk fonódjanak. A történet jól mutatja azt az ambivalens viszonyulást (ami talán maga is legendaképző erő), amellyel a környező világ fogadta és egész életében körülvette őt, hogy „igen-igen, nagy tudós és angyalian jó ember is, de hát könnyű neki, hisz ártatlan, gyermeki lélek, aki el se tudja képzelni, hogy vannak az életnek vaskosabb örömei is. Szeretjük is, tiszteljük is, de a magunk számára, akik két lábbal állunk a földön, nem tartjuk őt követendő példának.” A róla kialakított kép politikai vetületét, hogy ti. a koalíciós időkben Barankovics-párti (~ kereszténydemokrata) képviselő volt, árnyalta, ill. a szocializmus évei alatt úgyszólván bocsánatos bűnné enyhítette, sőt „gyermetegsége” folytán a komolyan vehetőség körén kívül helyezte, hogy királypárti szimpátiáját nem titkolta. Pedig – és erről előttem is megnyilatkozott – meggyőződéses demokrata volt. „Aszittük – mondta a háború utáni koalíciós idők kezdeteiről szólva –, lössz égggy jó kis demokrácia...Asztán mi lött?” Királypártisága, bár erről előttem soha nem beszélt, valószínűleg néplélektani alapú volt. A „népet” ő is olyannak látta, amilyennek Móra Ferenc írja le egy 1919. tavaszi kocsmai beszélgetés során:

„– A kominizmusnak az az egy törvénye van, hogy nem köll semmi törvény. Nem köll katoná, nem köll rendőr, nem köll végrehajtó, nem köll finánc.

– Pap se köll! – kiáltott valaki az ajtó felül.

– Zsidó se köll!

– Nonono! Embörök! – emelte föl Mátyás a karját. – A pap mög a zsidó, az nem állom! Csak az állom, amit az úr mondott. Hát ha állom nem lösz, akkor én is vállalom azt az izét, a kominizmust.

– A kominizmust – javította ki az esernyőcsináló. – Hát állam akkor is lösz, mert a kominizmus is állam, csakhogy köztársaságállam.

Mátyás tiszta bort akart önteni a pohárba.

– Mőgálljunk csak. Hát ki lesz abban a köztársaságállamban a királ?

– Hát ki lönne? Senki se. A köztársaságban nincs király – nevetett a falábú.

Mátyás fölállt. A diadala önérzetével lépkedett a kominista felé.

– Mind mese ez, hallja. Ha nincs királ, akkor kinek a képét tőszik rá a pénzre? No?

Az esernyőcsináló is fölállt. Mérgesen hadonászott mind a két kezével Amerikát magyarázta. De nem ért az már semmit. Az emberek eloldalodtak mellőle. Mátyás megbuktatta a kominizmust, de a győzelem nem tette gögössé. Elmenőben barátságosan nyújtott kezét az eszmei harcban leterített elotársnak:

No, adjon Isten hasznos munkát.”

(Móra Ferenc: *Ének a búzamezőkről*. Elektronikus kiadás, 30. l.)

Ezek után igencsak meglepődtem, amikor elsőéves magyar szakos hallgatóként meghallottam, megláttam őt 1964-ben az Auditorium Maximumban, mint a *Magyar néprajz* című kollégium előadóját. Öreges volt, az igaz (pedig csak 61 éves volt), nagyot is hallott, meg szögediesen is beszélt, de nyoma se volt benne annak az együgyűség határát súroló naivitásnak, amilyennek a kabarétréfa beállította. Egy fáradt, öreg professzor állt előttünk, akiből csak úgy áradt a keserűség. Ámbár nem ő volt az egyetlen keserű ember öreg (és kevésbé öreg) tanáraink között. De más öreg (és kevésbé öreg) professzorok még ingerlékenyek és gyanakvóak is voltak velünk és ránk, és ezért katalógusolvasással igyekeztek megfélemlíteni bennünket, s így időről időre magukat is megerősíteni abban, hogy a hallgatóság csak „korbácsot” érdemel (mert hiányzók persze mindig voltak, s az ő mulasztásaikért természetesen a jelenlévőknek kellett bűnhődniük). Bálint Sándor azonban nem ingerkedett ránk, katalógusolvasást sohasem tartott, egyszerűen csak bejött, rezignált, olykor szinte panaszos hangon megtartotta előadását és kiment. Minthogy a kollégium anyagából vizsgázni nem kellett, s miután nyilvánvalóvá lett, hogy Bálint Sándor sohasem ellenőrzi, ki van jelen, ki nincs, a hallgatóság nagy része el is maradt az előadásairól, már csak azért is, mert az ő nem személyünknek szóló szomorúságával nem tudtunk mit kezdeni, ellentétben más öreg professzorok ingerkedéseivel, amiken, különösen, ha váratlan dühkitörés követte őket, jókat lehetett kuncogni. A félév végének közeledtével Bálint Sándor bejelentette, hogy az indexek aláírása ekkor és ekkor lesz, amire mindenki jöjjön el személyesen, mert egy kiváló mesélő, bizonyos Tombác János meséit fogjuk meghallgatni hangszalagról. Valóban, meghallgattunk egy-két mesét (persze, baj volt a magnóval), aztán jött az indexaláírás. Emlékezetes esemény volt, mert mindenkit egyenként hívott ki a katedrához, s volt is hozzánk egy-két személyes szava, hogy: „Kedvesöm, maga ugyé, ide mög idevalósi? – Én nem, professzor úr, kérem, de apám igen. Honnan tetszik tudni? – Hát a nevirül!” Így zongorázott végig szinte az egész évfolyamon. Engem is ekkor szólított meg életemben először: „Édősanyád és édősapád kedves tanítóányaim vótak, tē is becsüld mög magadat.” Persze, hallottam én a szüleimtől, hogy főiskolás korukban hallgatták

Bálint Sándort, de hogy számon is tartotta volna őket, azt talán maguk se gondolták. Most meg már engem is számon tart – s ez meghökkentett.

Aztán következett Bálint Sándor pörbe fogása, kényszernyugdíjazása és elítéltetése. Börtönbüntetésének fölfüggesztése, mint hírlík, Ortutay Gyulának – a Hazafias Népfront akkori főtítkárának – volt köszönhető, akinek azonban magától nem jutott volna eszébe akcióba lépni Bálint Sándor megmentésére, pedig – eltekintve Bálint Sándor nyilvánvaló ártatlanságától – Ortutaynak lett volna mit viszonznia Bálint Sándornak (hogy alkalmazzam a „do, ut des” elvét, aminek a második felén nőtt Ortutay naggyá). Aki végül is eljárt Ortutaynál, az Bálint Sándornak nem volt sem tanítványa, sem közeli barátja, de még csak földije sem, „csupán” kollégája, tisztelője, aki Szegeden csak afféle „gyütt-mönt” volt. Neki sikerült Ortutayt rávenni arra, hogy vesse latba befolyását Bálint Sándor érdekében. Ez úgy történt, hogy a közbenjáró Hajdú Péternek, aki akkor a szegedi egyetem (JATE) rektorhelyettese volt, hosszas üldözés után sikerült elcsípnie Ortutayt a ferihegyi repülőtéren, amikor az éppen egy halaszthatatlan sürgősségű külföldi útra volt indulóban. Ortutay aztán, már a repülőgép lépcsőjéről visszafordulva, kegyeskedett is utasítani személyi titkárárt, hogy hívja fel az ügyben ezt és ezt az elvtársat. Mindez 1965-ben (vagy 1966-ban?) történt, s így egyetemista éveim alatt többet nem is találkoztam Bálint Sándorral.

Évek múltán kerültem vele ismét kapcsolatba, amikor az egyetemet elvégezvén Pestre kerültem dolgozni az OSZK Hírlaptárába, s haza-hazamentem Szegedre szüleit és öcsémet meglátogatni. Aztán, 1971 decemberében visszakerültem Szegedre, az egyetem Finnugor Tanszékére, ahova professzorom, Hajdú Péter hívott vissza. Emlékszem, hogy én vittem el akkor Bálint Sándorhoz Pestről lejáráó kollégámat, Domokos Pétert, akinek édesapja, Domokos Pál Péter régi jó barátja volt Sándor bácsinak. Magam hallottam, hogy Domokos Pál Pétert Bálint Sándor „legjobb barátomnak” mondotta. Így kerültem én lassacskán megint és most már személyesebb kapcsolatba Bálint Sándorral.

És bár aztán megint, és úgy látszik, véglegesen elkerültem Szegedről, hol Amerikába, hol megint Pestre, hol Finnországba, visszatértemkor mindig fölkerestem Bálint Sándort, és néha levelezőlapot is váltottunk egymással. A hetvenes évek Bálint Sándora egészen más volt, mint a hatvanas évek közepéé: élénk, jó kedélyű, szíves. Mintha kicserélték volna, nyoma sem volt benne a keserűségnek. Bár, ha szó került róla, nem mulasztotta el megjegyezni, hogy sérelmesnek tartja, ahogy vele bántak, de láthatólag nem ez, hanem a feladatai foglalkoztatták. Olyan jóba lettünk, hogy 1979 nyarán elvittem hozzá Finnországban szerzett újdonsült barátaimat, két ír lányt. Elsősorban azért, mert az egyikük, Anne O'Dowd néprajzos volt (azóta a dublini Nemzeti Múzeum népeletoosztályának a vezetője), meg azért is, merthogy az írek, mint Bálint Sándor is, katolikusok. A találkozás, noha nem egészen úgy alakult, ahogy reméltem, mégis sikeres volt. Bálint Sándor ugyanis azzal kezdte a beszélgetést, hogy voltak-e a lányok ezen és ezen a híres írországi búcsújáró helyen. A lányok nem voltak. „*Pedig oda mindön írnek legalább äccö életibe' ä kö mönni*” – mondta Bálint Sándor. A lányokat apácák nevelték, ennél fogva be voltak oltva katolicizmus ellen: búcsújárásról mint szent kötelességről sem hallottak (az apácák másra fektették a hangsúlyt), mégis Sándor bácsi gyengéd, de határozott felszólítása bizonyos érdeklődést ébresztett bennük nem annyira a búcsújárás, mint inkább a professzor személye iránt. Több vallásos nevelési ráhatás aztán nem is történt, jólesett a lángos, amit Sándor bácsi unokahúga sütött. Sándor bácsi Heinrich Böll írországi útinaplójáról beszélve képesítette el az ír lányokat az ír művelődéstörténetben való jártasságával. Az ír lányok úgy summázták a látogatás tanulságait, hogy érdemes volt a „szocialis-

ta” Magyarországra jönni a „katolikus” Írországból, mert országnyi ájtatos, hipokrita „templompribék” után láthattak végre „egy hiteles katolikust”, amelyet – úgy mondták – odahaza nem. Mintha csak ismerték volna József Attila *Thomas Mann* üdvözlését – pedig nem ismerték.

A legemlékezetesebb találkozásom Bálint Sándorral valamikor a hetvenes évek második felében, talán 1976 tavaszán vagy kora nyarán történt. Akkor már a pesti egyetemen dolgoztam, de gyakran hazajártam. János öcsém még egyetemista volt és népi táncos. Volt a táncsoportnak (amit azóta Bálint Sándor Együttesnek hívnak¹) egy jó kis zenekara, mind a három tagja egyetemista (két matematikus, egy fizikus). Valamilyen alkalmából, meg hogy szüleink akkor éppen távol voltak, öcsém mulatságot rendezett nálunk a Dáni utcában (akkor még ott laktunk, azóta a házat lebontották, a helyén ma a Domus Áruház áll), s ott volt ez a zenekar is. Az az ötletem támadt, hogy el kellene hívni Sándor bácsit, hiszen tudtam róla, hogy mennyire szereti az autentikus népzénet, s a mi bandánk azt játszott, főleg széki muzsikát. A multság két napra volt tervezve, és Bálint Sándor bácsit a második nap kora délutánjára hívtuk meg. Igaz, János és én előzetesen elmondtuk a résztvevőknek, hogy ki is fog megiszni bennünket, de részint a muzsika – és az alkohol – mámore, részint a Bálint Sándor nevét sikeresen elhallgató kultúrpolitika tette, hogy neve semmi különös lelkesedést nem váltott ki bennük. Pedig szinte minden jelenlévő egyetemi hallgató volt, s méghozzá olyanok, akiket nagyon is érdekelt a folklór, a népzene és a néptánc. El lehet képzelni, hogy nézett ki a lakás egy ilyen multság második napján. Az asztalok tele üres és félig üres sörös- és borospalackokkal, poharakkal, csikkokkal teli hamutálakkal, tányérokkal, melyeken zsíroskenyér-maradékok árválkodtak. Izzadság-, dohány- és alkoholbűz terjengett a levegőben, ahogy már egy másfél napos dárídó után dukál, itt-ott fáradt párok összebújva stb. Hát ide léptünk be Sándor bácsival, akiért egyezségünk szerint én mentem el a lakására kora délután. A beígért zenekar a másik szobában aludta ki az éjszakai muzsikálás fáradalmait. Beültettem Sándor bácsit egy fotelbe, megkínáltam valami még fogyasztható étellel, itallal. Közben átátszaladtam a másik szobába, hogy megpróbáljak lelket verni a zenészekbe, hiszen Sándor bácsi őket jött meghallgatni. Nem sikerült mindjárt. Ezalatt azonban Sándor bácsi szép csendesen mesélni kezdett erről-arról, csak úgy magától, s az éledező társaság egyre nagyobb figyelemmel hallgatta, noha nem tudta, kit. Ő pedig beszélt néhai professzoráról, Sík Sándorról, Radnóti Miklósról, aki évfolyamtársa volt. „*A legtisztább embőr, akit ismertem*”, meg, hogy „*keresztény módon halt meg, bár most erről nem esik szó*”, meg a maga katolicizmusáról, ami csak annyit tesz, hogy „*egyetemese*”. Nem akkor mondta, de témájánál fogva idetartozik, mert a vallásról, ill. a felekezetek közti viszonyról vallott fölfogására vet fényt, amit Sándor bácsi bizonyos kajánsággal szeretett emlegetni, hogy Kiss Lajos, a vásárhelyi születésű etnológus, nyíregyházi

1 Valamikor a nyolcvanas évek elején, amikor még János aktív tagja volt az egyetemi néptáncsoportnak, kihallgatást kért Koncz Jánostól, aki akkor a megyei pártbizottság első (?) titkára volt, hogy engedje meg, hogy az egyetemi néptáncsoport fölvegye Bálint Sándor nevét. „Koncz elvtárs”, aki bölcsészhallgatóként maga is diákja volt korábban Bálint Sándornak, nem tartván a kérését „időszerűnek”, elutasítólag foglalt állást. Jellemző az akkori berendezkedésre, hogy – egy legalábbis papír szerint Párttól független intézmény – az egyetem belső ügyében a Párt regionális csúciszervejénél, a megyei szervezetnél kellett kilincselni engedélyért, és még jellemzőbb, hogy ezt az engedélyt megtagadta az illetékes elvtárs. A nyolcvanas évek közepére aztán Bálint Sándor neve, úgy látszik, mégis időszerű lett (vagy a megyei pártbizottság mindenható volta lett időszerűtlenné?), mert a táncsoport ekkor már fölvehette Bálint Sándor nevét.

múzeumigazgató, maga református vallású, úgy emlegette őt mások előtt, hogy: „Nem tőhetők rulla, de úgy szeretöm ezt a büdös pápistát.”

Aztán elmesélte, hogy a Rózsa Sándor-regényéhez anyagot és hiteles helyi színeket kereső, hozzá tanácsért és segítségért forduló Móricz Zsigmondot hogy vitte el Ágnyis nénihez, írástudatlan kofaasszony keresztanyjához („*Tán ti nem is tudjátok, micsoda kincs éggy ilyen analfabéta adatközlő a néprajzi gyűjtőnek!*”), aki a következő történettel búvólte el Móriczot. „*Tuggya, én a torony alatt árultam. Arra járt mindönnap a hivatalába a Koczor bíró is, vött is tüllem néha ezt-azt. Éccö is aszongya neköm: »Aztán Ágnyis néném, tuggya-ë, hogy törvény van rá, hogy mostantú ki kő írni krétával mindön portékának az árát«. Mondom, nem tudom. De hát micsinájjak, gondoltam magamba', mikö én nem is tudok írni. Néhány napra rá mögén gyütt ez a Koczor, látja, nincsennek kiírva az árak, aszongya: »Hallja Ágnyis néném, mög kő magát büntetni, mer' nem tartja be a törvényt. Ha így marad, legközelebb bizisten, mögbüntetöm.« Na, jól van. Fogtam akkö egy diákot, aszt' mondtam neki, mit írjon, mög hova. Hanem asztán gyüttek a kuncsaftok, cselédök mög naccságák, de mindëgyükük csak mosolyog, mikö vösz tüllem ezt-azt. Mán tíz órára én is möguntam, hogy mindönki csak mosolyog, de nem szól, mögkërdöztem az ëggyiket: »Mondja, lelköm, min mosolyognak maguk annyira?« »Hát ami ide van írva:« »Hát persze, a portékák árai, mi más vóna odaírva?« »Nem a'.«.. »Hanem akkö mongya mán mög, mi!« »Hát – aszongya – az, hogy: Égy vén kufa / szabadkézbü / eladó!« No, akkö én ëtörütem mindön árat. Gyütt másnap a Koczor bíró: »Mögbüntetöm magát Ágnyis néni, ahogy mögmondtam előre, mer' nem tartja be a törvényt, mos' sincsenek kiírva az árak.« Mondom neki: »Büntessön mög a tekintetös úr, de én nem csinállok többet csúfot magambú.«” Móricz kacagott-kacagott a történeten, de még jobban azután, hogy Ágnyis néni oldalba bökte: „*Asztán a nagyságos úr esztet ë is hiszi?*” A történetet megírta Móricz Zsigmond *A szegedi kufa* című novellájában (1941), de megírta maga Bálint Sándor is, illetőleg elmondta Móricz szegedi látogatására emlékezve, amikor Móricz a tervezett Rózsa Sándor-trilógiához helyi színeket, ízeket látni-hallani-érezni Szegedre jött és Bálint Sándor volt a tanácsadó kísérője. (Vö. Csapody Miklós: „*Nehéz útra keltem...*” *Beszélgetések Bálint Sándorral*. Bába Kiadó, Szeged 2004. 107–122. l.). Én így, ebben a formában „emlékzök” rá, s nem bánom, ha van a történetnek egy negyedik változata – amint az egy folklóralkotástól elvárható is.*

Aztán arról mesélt, hogy a háború végén, illetőleg után, hogy indították meg az egyetemi oktatást ketten egy hivatalsegéddel, aki „*mellesleg szintén alsóvárosi vót*”. „*Az úgy vót, hogy még a háború alatt lëdobtak ëgy papot ëjtöernyövë, aki aztán hozta Rómábú a pápai üzenetöt, hogy sënki në hagyja ë a helyit. Hát persze, neköm itt vót az anyám, hát hova is möntem vóna, itt maradtam. Sokat ëvittek, sokan mög ëmenekütek a tanári karbú. A bölcsészkaron csak mi ketten maradtunk ezzë a hivatalsegéddë, aki különben mög vót bízva a meteorológiai állomás működtetésévë is, így aztán mi indítottuk mög az oktatást 1944 késő őszën az egyetemön. Tanítottam én mindönt: magyar nyelvészetöt, irodalomtörténetöt, néprajzot, de földrajzot, történelmet is, amit csak tudtam, mert csak ketten vótunk az egész »személyzet«, bár az igaz, hogy mindketten alsóvárosiak.*” Olyan természetesen és élvezetesen beszélt, hogy ez a szeszbe mártott, cigarettafüstben cserzett, vad, ifjú nép is áhíthatba merülve hallgatta, mint az időközben betámolygó primás is², mert amikor egyszer Sándor bácsi szelíden fölszólította a társaságot, hogy: „*mikö muzsikáltok mán ëgy kicsit, gyerökeim?*”, azzal ugrott keltegetni a többit, hogy: „*Keljetek fel, itt egy kedves öreg bácsi, aki minket akar hallani!*”

2 Ez az egykori primás pedig nem más, mint Sípos János, később a Kalamajka primása, jelenleg pedig az MTA Zenetudományi Intézetének főmunkatársa, jeles etnomuzikológus, az anatóliai török népzene világhírű szakértője.

1980 augusztusára hirdették meg az 1960 óta ötévente aktuális Finnugor Kongresszust a finnországi Turkuba, s minthogy akkor az ottani egyetemen én voltam a magyar lektor, kedvesen megkért, hogy legyek majd a kísérelője. Örömmel készültem rá, hogy majd vendégül láthatom Turkuban, éppen ezért családóttan vettem tudomásul bejelentését nála jártamkor 1980 januárjában, hogy – mivel a személyét illető hatósági korlátozást, hogy ti. nem adnak neki útlevelet, valószínűleg föloldják – Turku helyett inkább Rómába utazik azon a nyáron, ahová oly régóta vágyott, és ahol a pápa is fogadja majd. *„De azér’ – tette hozzá enyhítőleg – nē vōdd lē rullam a kezed.”* Most, halála után több mint 30 évvel hadd tegyek hozzá ezekhez még egy fontos dolgot. Bálint Sándor mint kitűnően képzett filozopter, teljes mértékben tisztában volt az összehasonlító módszer kiderítette finnugor (uráli) nyelvrokonság jelentőségével, amely az időnek egy általunk közvetlenül már érzékelhetetlen szeletéről küld jeleket. Őt, mint a népelet kutatóját, a főnnálló helyzet, a jelen azonban ennél is jobban érdekelte – természetesen. Hozzám mint finnugor nyelvészhez – barátilag – intézett szavai ma is fűlembe csengenek: *„Finnugor rokonság ide, finnugor rokonság oda, azé’ neköm mégis ezök a szomszéd népek a testvéreim, akkó’ is, ha a hátamba vágják a kést.”*

Még egy emlék róla. Tudtuk szóbeszédből-miből³, hogy Sára asszonytól Róma engedélyével vált el, bár nem a saját indíttatásából. S azt is, hogy azután is, mindig gondoskodott róla és fiáról, Péterről is. (Válásuk után Sára asszony Pestre költözött.) S amikor Sára asszony súlyosan megbetegedett multiplex szklerózisban, és gondoskodásra szorult, ismét magához vette és odaadóan ápolta. Egyszer én is találkoztam ottjártamkor Sára asszonnyal. Sándor bácsi kézen fogva vezette be feleségét a szobába, ahol előzőleg engem leültetett. Azért kellett Sára asszonyt kézen fogva vezetni, mert magától már nem tudott járni. Miközben én sután megpróbáltam bemutatkozni neki, ő réveteg-áthatóan rám nézett és megszólalt: *„Nini, egy reneszánsz angyal!”* (akkoriban hosszú hajam volt). *„Tudod, ki ez, Sárám? A Radimetzky Györgyi fia.”* Sára asszony továbbra is olyan furcsa-révetegen nézett, nem látszott rajta semmi jele, hogy ezt a nevet ismeri. Csak én döbbsentem meg, hogy Sándor bácsi még édesanyám lánykori nevét is ismeri. Igaz, igaz, hiszen még lányként tanította. De miért kellene Sára asszonynak is ismerni e nevet? Sándor bácsi igyekezett valamiféle beszélgetést létrehozni közöttünk, de ez sehogy se ment. Aztán elvezette a feleségét, ahogy hozta, két kezénél fogva: *„Na, mönjünk, lelköm, pihenj egy kicsit!”*

Később tudtam meg, hogy édesanyám apjának a családja ugyanúgy Jászladányban élt, mint Sára asszonyé, s hogy édesanyám apai unokabátyjai ifjúkori pajtásai voltak neki. Hát onnan kellett volna, hogy ismerje édesanyám családjának nevét. De elfelejtette. Csak Sándor bácsi nem.

Pomáz, 1989. július 9. – 2010. március 1.

3 Ld. Ifj. Lele József: *„Az Úr készen találta őt”. Bálint Sándor élete.* Korda Kiadó, Kecskemét, 1996.